

**ТРИДЕНЬК - REVUE HEBDOMADAIRE
UKRAÏNIENNE** **TRIDEN'**

Число 24 (332) рік вид. VIII. 12 червня 1932 р. Ціна фр. 2. Prix 2 fr.

Париж, неділя, 12 червня 1932 року.

Зміна міністерства в Німеччині, по-за тією вагою великою, яку має вона для внутрішнього життя цієї держави, викликає й по-за межами її цілком природне зацікавлення. Само собою повстає питання, як наслідки цієї події можуть одбитися на міжнародньому політичному становищі. Останніми днями коло цього вже сплівся цілий клубок чуток та здогадів. Вістки ті — найрізноманітніші й найнеймовірніші — ніби навипередки одна перед одною намагаються побити рекорд сенсаційності.

По-між иншим де-які паризькі газети подають, ніби-то кабінет фон Папена надіється порозумітися з Францією, добившись з нею згоди фінансової та склавши военний союз, вістря якого скеровано проти ССР. «Le Populaire», орган французьких соціалістів, от в якому вигляді викладає ті «проекти».

«Польща й Румунія, підтримані Німеччиною та Францією, нападуть на Росію. Польща отримає частину України, Білорусь, Литву і частину Естонії, і за це поверне Німеччині Гданськ та «коридор». Румунія одержить за ціну своєї помочі південну частину України».

Новий німецький уряд не міг ще встигнути зазначити свої позиції в міжнародній політиці і виявити свої конкретні наміри. Отже можна було б, звісно, і не спинятися на цих чутках фантастичних, але мусимо те зробити, бо порозуміння європейське, в ґрунті річ здорова і потрібна, за цими «проектами» має бути куплене коштом нашим.

Пишемо — річ здорова і потрібна, бо переконані, що здорове розуміння власних інтересів таки приведе певно європейські нації до взаємної згоди, яка допоможе нарешті впоратися з тією небезпекою, що самому існуванню сучасних держав і всього ладу сучасного загрожує з червоної Москви. Але в наведеній вище редакції здорове дзерно — ідея того порозуміння — вкрите товстою шкаролушею нереальних і неможливих проєктів.

«Ніхто, звісно, не може брати поважно цих проєктів, до такої міри фантастичних», — заспокоює себе «Le Populaire», тяжко струбований за долю совітської диктатури. Цього разу і ми можемо цілком погодитися з соціалістичною газетою, хоч, що-правда, і з свого погляду та з своїх мотивів.

Бо справді не може бути сьогодні серйозного політичного діяча, який міг би будувати плани на майбутнє, не тільки не рахуючися з українським народом, але і розпоряджаючися до власної вподоби, як *res nullius*, його землею.

Український бо народ виразно зазначив свою непохитну волю до самостійного існування, освятив її кров'ю кращик синів у збройній боротьбі за своє визволення і державність і не дозволить нікому розпоряджатися без нього його територією і рішати його майбутнє.

Нема і не може бути такого українського правительства, яке б погодилося на новий поділ України.

Знищити раз на завжди постійну загрозу, якою являється для всього культурного світу червона Москва, одновити лад і спокій на Сході Європи, а через те й рівновагу політичну і економічну у світі — дасться не коштом України і не через її голову, а тільки разом з Україною.

І це добре розуміють реальні політики.

Смерть П. Думера і українська еміґрація

1. У Франції

Заходами Генеральної Ради Союзу Українських Еміґрантських Організацій у Франції в неділю 5-го червня в Українській Православній Церкві одправлено було за спокій душі Президента Поля Думера службу Божу, а по ній панахиду. Перед панахидою п.-о. П. Гречиш-

кин сказав французькою мовою коротке слово, в якому, висловлюючи обурення страшним злочином та складаючи іменем пастви української жалі і співчуття, одзначив, що ми, українці, тим глибше розуміємо горе Франції, яка втратила свого президента, що так само пережили в Парижі тяжку втрату — трагічну смерть нашого президента С. Петлюри.

В церкві були видатні представники французького громадянства — Комітету «France - Orient», Французької Національної Федерації Комбатантів, «Cercle d'Etudes Ukrainiennes», а рівно п. А. Чхенкелі, посол Грузії в Парижі, та п. Алі Мардан бей Топчибаші, голова Азербейджанської делегації. Були присутні в церкві В. Прокопович з дружиною, М. Шумицький, Голова Генеральної Ради Союзу Українських Емігрантських Організацій у Франції, ген. О. Удовиченко, Голова Товариства б. Вояків Армії УНР у Франції, І. Косенко, секретар Головної Еміграційної Ради, та інші визначні представники нашої колонії в Парижі, яка зібралася тієї неділі до церкви численно віддати пошану покійному Президентові Франції.

Паризька преса прихильно відмітила цю сумну урочистість, якою наша еміграція підкреслила ще раз свою участь щирю у французькій національній жалобі.

2. В Румунії

Убивство Президента Французької Республіки Поля Думера викликало серед української еміграції в Румунії велике обурення й живе зацікавлення доходженнями французької влади, бо українська еміграція в Румунії глибоко переконана, що рукою фізичного вбивці — Горгулова керували ті-ж самі професійні атентатчики з Москви, які 25-го травня 1926-го року доконали вбивство вождя України Симона Петлюри.

У зв'язку з убивством Президента Французької Республіки, Голова Дипломатичної Місії УНР в Румунії проф. К. Мацієвич вислав писане співчуття на руки п. посла Франції у Букарешті.

В імені української еміграції в Румунії співчуття вислано Українським Громадським Комітетом за підписами заступника голови Комітету д-ра В. Трепке та секретаря Дмитра Геродота.

В цьому співчутті, між иншим, говориться:

«Ми — українські політичні емігранти — вождя яких Симона Петлюру було забито шість років тому злочинною рукою агента Москви — з особливою силою відчуваємо глибину суму та гострого обурення французького народу в ці дні його національної жалоби.

«Варварське убивство Президента Французької Республіки є характерним для жорстоких злочинів, які інспіруються та якими таємно керують темні сили, що намагаються мінірувати соціальний лад в цілому світі, в надії викликати світову революцію.

«Бажаємо Французькій Республіці, на терені якої користається доброзичливою гостинністю значна кількість наших компатріотів, знайти потрібні моральні сили, щоби перенести цей тяжкий удар,

який, ми певні в цьому, не зможе захитати ні соціального ладу в країні, ні міжнароднього становища Французької Республіки.

«Зумівши перемогти у великій війні, Французька Республіка зуміє тако-ж утримати світовий спокій, що є її великою справою в нашчаси».

На могилі Невідомого Вояка

6-го червня с. р. Т-ву б. Вояків Армії УНР у Франції припала висока честь — відживити полум'я на могилі Невідомого Вояка під Триумфальною Аркою на площі Етуаль.

Цього дня кілька секцій Фр. Нац. Федерації, до якої входить наше Т-во, мали оддати шану Невідомого Воякові своєму, і наше Т-во отримало запрошення прийняти участь у цій скромній, але зворушливій урочистості спогаду.

Ідея влаштування могили Невідомого Вояка виникла вперше у Франції, і вже інші народи взяли приклад з ініціативи французької нації, та у себе те-ж впорядили могили своїх Невідомих Вояків. Прекрасна ця ідея, що втілює в собі вічне мemento для наступних поколінь про понесені втрати, про принесені жертви в обороні своїх прав і життя; вона одночасно є символом вічної слави французького вояка, що його ім'я не знане нікому, символом перемоги і сили.

Надзвичайно зворушливо, як говорить історія, вибрали французи з-поміж багатьох незнаних жовнівів одного, який з того часу став Незнаним Героєм. Після закінчення війни, розкопали біля Вердену, цієї легендарної французької твердині, кілька трупів французьких вояків, що їх імена невідомі. І сказано було одній жінці, що загубила єдиного свого улюбленого сина на війні, вказати на одного з цих незнаних жовнівів, щоб він став втіленням слави і спогаду про перемогу. Ця жінка вибрала. Тоді його перевезли до Парижу, зробили могилу під Триумфальною Аркою, на якій розписано всі побіди великого імператора Наполеона I-го, поклали на могилі плиту з простим написом: «Ici repose un Soldat Français mort pour la Patrie» («Тут спочиває один французький вояк, що вмер за батьківщину»). В головах зроблено ніби жертovníк, низький, з металу взятих німецьких гармат; в центрі його виступає край гарматного жерла, з якого виривається негасимий вогонь жертovníй. Що ранку його пригашують трохи, що вечора — розворушують, точно о сьомій годині із спеціальним церемоніялом.

Завжди могила у квітах. Зо всієї Франції приїзжають і делегації, і окремі люде і йдуть вклонитися останкам Невідомого Вояка. Не минають його і чужинці, що скласти гольд йому вважають своїм обов'язком. І завжди квіти: і великі вінки з стрічками, на яких написано, від кого вони, і маленькі букетики, покладені незнаною уважною рукою.

Існує ціла організація т. зв. «La Flamme de Souvenir», на чолі якої стоїть знаний герой війни великий інвалід ген. Гуро, військовий губернатор Парижа. Ця організація доглядає за могилою, що-дня її

член вартує біля могили, веде запис вінків та делегацій, що приходять туди, керує церемонією відживлення вогню. Відживити вогонь на могилі Незнаного Вояка є великою честю, і тому така є сила організацій, які хочуть віддати шану своєму незнаному товаришеві по зброї, що довелося встановити спеціальний календарь, в якому розписано на цілий рік, хто і коли має розворушити священне полум'я. Доводиться часом окремим організаціям дождитися місяці, а то й півроку, поки прийде їхня черга одбути давно очікувану церемонію.

6-го червня с. р. секції нашої Федерації мають виконати цей чин. Не зважаючи на негоду, холодний, на диво, вітер та хмарне небо, на призначену годину — 18.45 — зібралися біля Арки представники секцій Французької Федерації на чолі з членами їхньої Головної Ради. Хворого Голову Федерації заступає один з віце-президентів п. Деляє, генеральний секретар п. Деляш та ин. З ними кілька прапорів французьких, на чолі з прапором Федерації. Українська делегація складалася з ген. Удовиченка, Голови Т-ва, сотн. Шмалія та М. Ковальського, секретаря Т-ва. Прапор тримав сотн. Шмалій.

За п'ять сьома прапори вишиковуються перед Аркою в лаву, за ними делегації. За півхвилини до сьомої похід рушає під Арку, бо вогонь мусить бути відживлений точно о сьомій. Підійшовши до могили, прапори і делегації розділяються на дві колоні і стають з двох боків могили. Точно о сьомій виходить вартівничий могили, за ним барабанщик.

Роздається барабаний сигнал «на позір». Делегації стають струнко. Вартівничий, удекорований всіма воєнними французькими орденами інвалід виймає з пихов сталевий меч з бронзовим держалном і дає його урочисто віце-президентові Ради Федерації. Останній передає його в свою чергу ген. О. Удовиченкові, Голові Т-ва б. Вояків Армії УНР у Франції. Вістря меча ген. О. Удовиченко одсовує бронзове к оло, що навкруги негасимого вогню і полум'я розгорається дужче. Прапори схиляються над могилою. Схилився на знак шани перед Незнаним Французьким Героєм і прапор український. Хвилина мовчанки...

Очі впали на вінки, на квіти. Кілька вінків з французькими стрічками від якихось комбатантських організацій, окремі китиці, окремі квіти, гвоздики, троянди, маргаритки. У самих ніг маленький букетик білих ромашок. Праворуч гарна велика китиця з червоних троянд, покладена вчора панією Іхерт, славною авіаторшою, що сама перелетіла через Атлантийський океан...

Знову сигнал барабана, оwinутого крепом. Ген. О. Удовиченко, що тримав підчас церемонії меч, опущений до долу на знак шани, віддає його назад вартівничому. Прапори підіймаються. Церемонію закінчено. Проста церемонія, але яка величчя і зворушлива.

Потім усі йдуть до кімнати вартівничого, в якій розписуються в спеціальній книзі.

Для Товариства цей день є історичним, бо сьогодні вперше рукою українського вояка було відживлено вогонь на могилі Французького Незнаного Вояка.

Д. Б.

3 міжнародного життя.

— В Германії. — Сенатор Бора про Україну.

Як відомо, державне урядування в Германії за останніх два роки велося в спосіб, цілком ненормальний для парламентарної і демократичної республіки. Фактично в Німеччині була влада триумвірата, на чолі якого стояв президент фельдмаршал Гінденбург, а підрядними членами були: з одного боку — канцлер д-р Брюнінг, він же і міністр закордонних справ, і з другого — генерал Гренер, що в своїх руках тримав два міністерства — військових та внутрішніх справ. Були, звичайно, при тому й усі інші міністри, але вони грали ролю другорядних урядовців і політичного означення владі своїми особами не надавали. Існував і парламент, навіть за цей час і перевірявся, але його державну чинність зведено було до чисто формальних моментів.

Триумвірат якоїсь певної — по всіх справах — більшості в рейхстазі не мав, а тому ця установа скликала на засідання дуже рідко і дуже не надовго. Усі необхідні закони видавалися незміно в час перерви між парламентськими сесіями у формі декретів президента, а парламент уже пізніше сходився лише для того, аби ті декрети санкціонувати і тим формально перетворити їх у діючі закони. Для такої чисто зовнішньої праці оформлення заведених уже до життя декретів більшість у рейхстазі знаходилася і складалася вона з трьох розбіжних політичних груп: з партії католицького центру, з різного роду буржуазних парламентських фракцій і нарешті — з партії германських соціал-демократів. Групи ці, беручи в цілому — демократичні, підтримували триумвірат не тому, що погоджувалися з його неясними тенденціями принципового характеру, а з чисто тактичних причин. Вважалося, що Гінденбург, Брюнінг та Гренер, стоячи на чолі державної влади, являються свого роду непеременною гатиною, греблею, що в силі витримати натиск гакенкрейцерівського припливу, що паростав увесь час у Германії. Підтримували, особливо соціал-демократи, як найменше зло, бо боялися, що на зміну триумвіратові може прийти не щось ліпше за нього, а навпаки — значно гірше, а саме Гітлер, або тої чи иншої форми військова диктатура. Оце «гірше» ними днями і сталося в Германії. Д-р Брюнінг подався до демісії, а на посаду державного канцлера покликано такого фон-Папена.

Триумвірат розпався. Ще раніше перед ним надщерблений був Гренер, бо забрали були в нього військове міністерство: тепер він разом з Брюнінгом цілком одійшов на бік. З трьох всемогутніх зостався на місці лише один — Гінденбург, але це не означає, що він перестав бути головою триумвірату, аби сам один перетворився в диктатора. Можливо, що старий фельдмаршал, вимагаючи демісії Брюнінга і діставши її, гадав, що тим самим робить свою волю, волю людини, що обрано її на посаду голови держави всенароднім голосуванням. Високо авторитету і популярності, як усякому иншому, могло кинутися і йому в голову. Але обставини говорять неначе-б то про щось инше. Як здається, можна припускати, що германський президент, міняючи режим у державі і переводячи його на реакційні рейки, може й робив те, що йому в глибині серця подобається, але одночасно з тим безперечно він вчинив цим волю не так свою, як свого військового і реакційного оточення.

Хто такий новий германський канцлер фон Папен? До війни — це був звичайний пруський старшина шляхетського походження. За війни його чинність, як військового аташе у Вашингтоні, могла б бути прекрасним сценарієм для детективного фільму. Бо ж стояв він у Америці на чолі германської розвідки, спричинився до різного роду вибухів і саботажу на американських фабриках і заводах, що постачали зброю та інші речі союзникам; спричинився також і до потоплення «Лузитанії», що, як відомо, довело Америку і до війни; і нарешті був висліджений і досвідчений якоюсь англійською панночкою, що служила у британській розвідці, та

до якої він заховався. Менше знана діяльність фон-Папена за часів після воєнних у самій Германії, бо не грав він тут скільки будь помітної ролі в політичних колах; відомо лише, що був він записаний членом партії католицького центру, але партія та, коли його призначено було канцлером, одгородилася від нього в найрішучіший спосіб.

До свого кабінету новий германський канцлер, після невдалих спроб, закликав майже виключно високу шляхту, генералів та де-кого з високих урядовців, людей старої гогенцолернської формації. Хто їх може політично підтримувати? В Германії існують три сильні групи політичні: гітлеровці, і біля них націоналісти, католицький центр і соціал - демократія. Про соціалістів нема що говорити; Брюнінга, як найменше зло, вони ще підтримували свісно, але фон Папена підтримувати вони не будуть, як би не повернулася справа. Центр так само від підтримки нового уряду ухилився. Зостаються лише гаєнкрейцери, але і ці не дають новій владі твердої підтримки. Для них фон Папен в найкрашому випадку — перехідний канцлер, місток, по якому вони самі і нероздільно хотять цілком легально прийти до державної влади в країні.

Яка програма фон Папена? Він не оголосив її. Німецька преса, йому несприятлива, говорить не без гіркої іронії, що програма нового канцлера складається з єдиного пункту, а саме роспуску рейхстагу та призначення нових виборів, бо в сучасному парламенті його влада не знайде більшости. Роспуск цей на сьогодні вигідний лише одній партії — гаєнкрейцерам. З підрахунку голосів, поданих за гітлеровців до пруського ландтагу, виходить, що на нових виборах до германського рейхстагу гаєнкрейцери мабуть таки дістануть стільки мандатів, що стануть у ньому абсолютною більшістю. Явна річ, що фон Папен тоді їм стане непотрібним, а самого Гінденбурга можна буде «чесно попросити» піти за старістю на одпочинок. Такі, принаймні, припущення робляться в германській пресі; вказують в ній навіть терміни і особи. Вибори начеб-то мають бути в липні, а в-осени Гінденбург піде до демісії, а його місце заступить кронпринц у ролі не то регента, не то штатдгальтера Германії. Цим буде уготовано путь до третьої імперії, заповідженої Гітлером.

Такі невітні перспективи зв'язані з новою владою у внутрішні політиці Германії. Що ж до перспектив закордонних, то вони мусять виявлятися ще в поточному місяці — в Женеві, на конференції по обезброєнню, з одного боку, а з другого — в Лозані, де 16 червня має зійтися конференція репараційна. Чекати на ті виявлення зосталося не довго.

* * *

У чеських газетах («Expres» ч. 187) з'явилася така телеграфна звістка з Нью Йорку.:

Представники українських національних організацій в Америці були прийняті членом американського сенату Бора, з яким мали довгу конференцію що-до українського державно-правного питання та про встановлені — Версальський і Московський (Ризький) мирові договори. Сенатор Бора визнав, що нині, коли держави, які в р. р. 1919-1920 утворили нову мапу Європи, самі домагаються ревізії мирових договорів, український народ має повне право тих договорів не визнавати. Як безкомпромісовий оборонець права, сказав сен. Бора, буду підтримувати всіма силами рух про самостійну Україну, буду збуджувати приспану совість цілого світу, який легковажно зрік 40 мільйонів українців на несправедливу долю. — На великому мітингу в Сурентоні (Пенсильванія) виголосив сенатор Бора промову в оборону українського права на самостійну державу.

Можемо передати поки-що текстовально лише коротке повідомлення, ближчі деталі про це мабуть будуть дані американською українською пресою.

Observer.

3 преса.

В російській газеті «Возрожденіє» (ч. 2544 з 20. V) передається зміст дивного витвору: це якесь анонімне повідомлення «О русско-украинскомъ соглашеніи», одбите на машинці російською мовою, що його останніми часами розповсюджують якісь невідомі особи.

«А говоряться там речі дійсно дивні»,

пише паризька газета і переказує за повідомленням, що ніби ще в-осени минулого року представники уряду УНР підписали згоду з ген. Мілером,

«А між 1 і 7 січня було підписано й детальнішу згоду, якою... Одеса мала стати вільним містом і встановлювався коридор од Польщі до Одеси, на зразок Гданського і т. д. і т. д.»

Було й нам прислано поштою цей витвір буйної фантазії, та він такий неймовірний і такий б недотепний, що ми не вважали потрібним і озиватися на нього. Але коли вже нісенітниця цього аноніму знойшли свій відгук на сторінках преси, не слід його обминути мовчанкою.

Отже, ні ген. Сальський, не О. Шульгин, ані хто инший з уряду УНР ні з ким з російських діячів не зустрічалися і ніяких пертракцій не розпочинали; навіть питання про це в урядових колах не обмірковувалося, а тим паче не могло й думки припускатися про якісь «вільні міста» чи про якісь фантастичні «коридори». Безглуздість самого такого припущення ясна кожному.

І «Возрожденіє», яке подає цю звістку під промовистим заголовком:

«Небиліці про російсько-українську згоду»,

цілком справедливо зауважує:

«Безглуздість, що перевищує всяку уяву, цієї звістки, — ясна сама собою»,

і кінчає питанням:

«Кому вигідна ця інсинуація?»

Видно, комусь вона таки потрібна. Можемо висловити цілковите задоволення, що ця несотворенна, з пальця виссана відомість спростована в першу чергу самими ж росіянами.

З свого боку можемо хіба порадити тим, у кого є час складати подібні нісенітниця і кому це, видно, на щось потрібно, не передавати куті меду і так легко не творити на Україні вільних міст та не викроювати з української землі «коридорів», а то вже занадто неправдоподібно виходить.

Група українських дітей, що брали участь у дитячому Шевченковому святі в Парижі 20 березня 1932 року.

З широкого світу.

— Зібрався новий французький парламент, президентом якого перебрано п. Буїсона. Президентом сенату замість п. Лебрена обрано п. Жаненей.

— На чолі нового французького уряду став п. Ерію. Новий кабінет сформовано з радикалів і лівих демократів.

— Німецький рейстаг розпущено.

— Гітлерівці перемогли на виборах до Ольденбурзького сойму.

— Підписано німецько-совітський договір дружби.

— В Німеччині в кількох місцях вибухли серйозні більшовицькі розрухи.

— Польський посол в Берліні протестував проти гніпільської кампанії німецької преси і німецьких фортифікаційних робіт у Східній Пруссії.

— Більшевики з огляду на голод видали декрет про відновлення приватного торгу продуктами. Скрізь відкрито базари.

— Турецький уряд видав повну заборону що-до вживання чужинських робітників і службовців у Турції.

— Розкрито підготовання нового атентату на Мусоліні.

— Італія дозволила Туреччині вмістити три міль. фунтів стер. турецької позички.

— Німецька цивільна авіація має 776 апаратів і 2028 пілотів.

Хроніка.

3 життя укр. еміграції.

У Франції.

— Засідання Генеральної Ради Союзу Українських Емігрантських Організацій у Франції 30. V. Заслухуються інформації про життя Ліонської Громади, а саме про наміщення загальних зборів Громади 5. VI, про дитячу школу, академію пам'яті С. Петлюри, концерт бандуриста В. Ємця, прийняття нових членів і т. д. У зв'язку з тим, що як в Ліоні, так і в інших місцях помічається приплив до українських громад нових членів, Генеральна Рада вирішас рекомендувати спеціальні правила приймання нових членів у цей час.

Далі Генеральна Рада схиляється на питанні безробіття і вирішас доложити всіх зусиль до його полегшення дорогою винаймлення великої ферми, на якій українські безробітні у Франції могли би мати пристановище і роботу. В цій справі має бути буде вироблено детальний проєкт, а рівно-ж намічено і ті заходи, яких треба вжити в Лізі Націй, щоб дістати необхідні кошти.

Констатуючи факт моральної і матеріальної шкоди, яку терплять зараз українські емігранти від того, що їхня національність через рішення Ліги Націй зваліфікується в документах в той спосіб, що вони змішуються з росіянами, Генеральна Рада постановляє довести про це до відома Ліги Націй через представника Офісу Ліги Націй в Парижі і прохати про зміну такого стану річей.

Одночасно Генеральна Рада постановляє домагатися від Офісу Ліги Націй, щоб останній дав

безповоротну субсидію і Союзові Українських Емігрантських Організацій у Франції, як він то зробив у відношенні до росіян в кінці 1931 року.

Що до позики, яку Офіс уділив Союзові через Головну Еміграційну Раду, то з огляду на те, що гроші ще не одержано, Головна Рада не знайшла можливим зайнятися їх конкретним розподілом. Вирішено було лише в принципі, що ці гроші можуть бути дані лише на такі підприємства в Союзі, які можуть дати реальні гарантії що-до повернення позикі їх національного вжитку.

На прикінці Генеральна Рада обговорила деталі влаштування 5. VI в Українській Православній Церкві в Парижі панахиди за спокій душі покійного президента Французької республіки Поля Думера і т. ин.

— Генеральна Рада Союзу в зв'язку з подіями рекомендує всім організаціям Союзу в разі необхідности в деяких випадках вияснення і обстоювання української національности, мати в своєму розпорядженні брошуру проф. 0. Шульмана «La Société des Nations and les Réfugiés Ukrainiens» видання Головної Еміграційної Ради. Ця брошура прекрасно доводить всю помилковість змішування українців з росіянами, а тому може завжди служити при всяких сучасних непорозуміннях. Брошура на вимогу буде вислатися негайно.

— Жалібна академія з нагоди шостої річниці смерті С. Петлюри в Пон-де-Шері. У неділю 29 травня с. р. членами Товариства б. Вояків Армії УНР у Франції та Союзу У. Е. О. у Франції було влаштовано урочисту академію з нагоди 6-ої річниці

смерти Головного Отамана С. Петлюри.

В помешканні Т-ва на чільнім місці портрет Головного Отамана, праворуч Т. Шевченка, ліворуч — тризуб. Під портретом С. Петлюри спущено національний прапор. На стінах бічних — прапори наші і французькі разом.

Академію відкрив зв'язковий Товариства б. Вояків п. З. Різників, який звернувся до присутніх з пропозицією вшанувати пам'ять трагічно загинувшего 6 травня президента Французької республіки. Коротко оповівши про цю страшну подію, промовець зазначив, що українці тим більше розуміють і розділяють жалобу французького народу, що подія 6-го травня пригадає їм про трагічну смерть шість літ тому, яку знайшов на вулиці Парижа вождь українського народу С. Петлюра, що впав під стрілами підступної руки того самого ворога.

Далі промовець коротко окреслив постать С. Петлюри, його державну працю і пригадав його смерть за Україну, пропонуючи присутнім ушанувати його пам'ять вставанням.

Після цього п. Богинський зачитав дуже змістовний реферат, в якому зазначив ту велику державно-творчу працю, яку вів покійний Головний Отаман. Вказавши, що свята кров небіжчика кличе нас до помсти, закликав промовець всіх українців до єдності і до здійснення його ідеалів. Присутні після цього заспівали «вічну пам'ять».

П. Гарновський французькою мовою указав на великі заслуги небіжчика перед Україною та українським народом, підкреслюючи, що українська справа на європейському ґрунті набирає що-далі все більших успіхів.

П. Кльока (чех) сказав чеською мовою, що українці повинні гордитися, маючи таких лицарів, яким був покійний С. Петлюра, і що коло пам'яті С. Петлюри треба скупитися всім українцям для боротьби за свою державність. Приводив промовець тако-ж приклади єднання з історії боротьби чеського народу за свою незалежність.

Далі п. Різників в імені Товариства б. Вояків подякував усім присутнім за присутність на академії, що прийшли розділити з Т-вом сум у день жалоби і болю.

Академію закрито було українським гімном, який було заграно на фортепіані. Після того хор під орудою п. Богинського заспівав «Ой, Морозе...» і «Чуєш, брате мій». На закінчення всі присутні сфотографувалися і провели де-який час в теплій розмові.

— Академія на пошану С. Петлюри в Греноблі. 29 травня с. р. Українська Громада в Діжоні влаштувала святочну академію на честь С. Петлюри. Розпочалася академія промовою голови Громади п. С. Рогатюка, що закінчилася читанням заповіту С. Петлюри, який присутні вислухали стоячи. Після цього вшановано було також хвилиною мовчанки пам'ять трагічно загинувшего президента Французької республіки Поля Думера.

Далі п. Дорожинський зачитав реферат про діяльність С. Петлюри та коротку його біографію. Від філії Т-ва б. Вояків Армії УНР п. Вонарха зачитав реферат «Петлюра — вождь». Після рефератів заспівали всі присутні заповіт, а пп. Вонарха та Дорожинський продекламували власні вірші, присвячені С. Петлюрі. Потім була дитяча декламація і свято закінчено співом національного гімну. Під час академії продавалися картки на користь української дитячої школи в Кнютанжі.

— Академія на честь гетьмана Івана Мазепи в Діжоні. 10 квітня філія в Діжоні Товариства б. Вояків Армії УНР у Франції влаштувала академію на честь великого гетьмана І. Мазепи з нагоди 300-літньої річниці з дня його народження.

Збори відчинив член Т-ва п. Ховхун короткою промовою, після чого було зачитано реферат про життя та діяльність гетьмана І. Мазепи. По скінченні реферату присутні заспівали український національний гімн, а 12-тилітній Едуард Рослий продекламував

вірш І. Мазепи — «Всі покою щиро прагнуть».

Після академії присутніми було зібрано на вінок на могилу шведського короля Карла XII — 30 франків.

— Українські співчуття французьким владам з приводу трагічної смерті президента Поля Думера. 7 травня с. р. Українська Громада в Греноблі надіслала до голови французького уряду телеграму та до мера міста Гренобля — листа з висловами співчуття з приводу трагічної смерті президента Французької республіки Поля Думера.

Філія Т-ва б. Вояків Армії УНР в Греноблі також надіслала свої співчуття з приводу цієї трагічної події — голові французької влади телеграфно і мерові м. Гренобля — листовно.

У гренобльських газетах Le Petit Dauphinois та La République тексти обох листів було наведено повністю.

— Концерт В. Ємця в Греноблі. 15 травня с. р. в Греноблі відбувся концерт славного бандуриста В. Ємця. Послухати концерт прийшли всі українці з Гренобля та його околиць. Було тако-ж чимало так зв. «малоросів», росіян та французів.

Перед концертом п. В. Ємець виголосив французькою мовою коротку промову про бандуру та бандуристів і їх роллю в історії України.

Концерт складався з двох частин, відіграно було по-над 20 номерів.

Публіка була так зачарована натхненою грою славного кобзаря, що всі за кожним номером вимагали його повторення. Надзвичайно розвинута техніка, дивна експресія та сріблясто-ніжний тон кобзи, — особливо в «Запорозьких степах», «Подиху української ночі», «Над Дніпром», — примушували забути сумно-гірку дійсність і перелітати разом зі звуками кобзи на Україну «славою покриту, тяжким горем

та сльозами залиту», а думи «Про Морозенка» та «359 розстріляних під Базаром» примусили плакати навіть французів, не кажучи вже про українців та «малоросів».

В другій частині, що складалася з веселих номерів, надзвичайно художнє виконано було «Запорозький танець». Під час цієї гри здавалося що це «козаків-нетяги» несуться в несамовитому танкові.

Слухаючи славного кобзаря, забувався час, хотілося слухати чарівні звуки без кінця, а коли цей кінець концерту прийшов — огорнув жаль, що не можна слухати дивної музики далі.

Всі номери публіка справедливо нагороджувала оваціями, а після «Ми гайдамаки» — конечного номеру вечера — не хотіла відпускати від себе славного артиста.

Де-які «малороси» чули кобзу вперше і так були нею захоплені, що, не зважаючи на пізній час, все чекали на салі поки п. Ємець не виїшов.

Цікаво відмітити такий випадок, що стався під час концерту. Перед грою «359» п. Ємець оповів французькою мовою про Базарську трагедію, після чого один старий, уже сивий, француз з публіки вигукнув, що українці таким чином не є приятелями (camarades) з росіянами, на що п. Ємець відповів йому, зазначаючи різницю, яка існує між росіянами і українцями.

Отак, разом з пропагандою української музики, іде у п. Ємця і пропаганда української окремішності. Коли б лише більше було у нас таких бандуристів.

На жаль, національна жалоба у Франції не дала можливості влаштувати великого концерту разом з українським хором у Греноблі, як це просектувалося раніше.

— Українські делегатки на Міжнародній Жіночій Конгрес Ліги Мира і Свободи в гостях в Українській Громаді в Греноблі. 19 травня с. р. на запрошен-

ня членів Громади завітали до Громади в помешканні панства Мироновичів проф. С. Русова та д-р інж. Х. Кононенківна — українські делегатки на Міжнародній Жіночій Конгрес Ліги Мира і Свободи, що відбувся в Греноблі. Пані професорка поділилася з громадянами інформаціями про хід конгресу Ліги Мира і Свободи та про життя української еміграції в Чехословаччині.

— Український хор у французькому радіо. 31 травня с. р. український хор в Греноблі під орудою п. Червонецького дав черговий концерт по радіо.

— Шевченківський концерт в Парижі. З огляду на трагічну смерть п. президента Французької республіки, концерт в пам'ять Т. Шевченка, який мав відбутися в суботу 7 травня, відложено на суботу 11. червня і відбудеться о год. 8.30 веч. в салі 10, рю Лянкрі, Париж. Х. Квітки, закуплені на концерт 7 травня залишаються важними, програм концерту не змінено.

— Виставка творчості В. Перебийноса в Парижі. В. Перебийніс, український маляр, улаштував в Парижі виставку своїх творів (1926-1932). Виставку відкрито з 7 до 23 червня в Galerie d'Art «Au Lys Rouge», 12, rue de l'Université, метро Saint - Germain des Près).

У Польщі

— 15 ліття Українського Правничого Товариства 29 травня 1932 р. у Варшаві відбулися урочисті загальні збори Українського Правничого Товариства, присвячені 15-ій річниці заложення Товариства в Києві.

Збори відкрив голова Управи Товариства М. Миронович. На голову зборів було обрано члена Товариства А. Лівичького, що того дня проїздом був у Варшаві, на секретаря — В. Соловія.

Згадавши членів Товариства, що чи там на Україні покладали голови, чи тут на еміграції на віки

залишили ряди борців за рідну справу, як от один з закладачів Товариства — бл. пам. Р. Лашенко, голова зборів пригадав ті часи і обставини, серед яких повстало в Києві у травні 1917 р. Українське Правниче Товариство.

Український правник на провесні української державності, що відновлювалася, не розглядавсь безпорадне навколо, але один з перших організувався в своєму національному товаристві, висуваючи гасло повернення українського суду. І ці суди було заведено тоді на Україні від суду мирового й до Генерального Суду, яко найвищої касаційної інстанції республіки.

Переходячи до сучасного моменту, голова зборів зупинився на тій творчій праці національній, що її провадять члени Товариства на еміграції, при чому висловив надію, що ця праця не піде на марне і що в близькому часі проекти законоположень, що їх виробили члени Правничого Товариства — про судоустрій, адміністративну юстицію, адміністративний кодекс то-що, наберуть актуального значіння при запровадженні правопорядку на звільненій від московського окупанта Україні.

Після голови зборів виголосив свої «Спогади» в зв'язку з заснуванням Товариства член Т-ва Гл. Лазаревський. I. I.

— «Праці Українського Наукового Інституту в Варшаві». Вийшли з друку «Праці Українського Наукового Інституту в Варшаві»:

Том I. Серія статистична, книга I. Українська людиність СССР. Розвідки Т. Олесевича, О. Пителя, В. Садовського і О. Чубенка. Ціна 6 зол. п.

Том II. Серія статистична, книга 2. Тиміш Олесевич. Статистичні таблиці українського населення СССР, за переписом 17 грудня 1926 року. Ціна 20 зол. п.

Том III. Серія економічна, книга I. Є. Гловіньський, К. Мацієвич, В. Садовський. Сучасні проблеми економіки України. — Ціна 6 зол. п.

Том IV. Серія філологічна, книга I. Д-р Константин Чехович. Олександр Потебня. Український мислитель - лінгвіст. Ціна 6 зол. п.

Том V. Серія правничча. Проф. О. Лотоцький. Українські джерела церковного права. Ціна 20 зол. п.

Том VI. Серія мемуарів, книга 1. О. Лотоцький. Сторінки минулого. Ціна 8 зол. п.

Том VII. Серія економічна, книга 2. В. Садовський. Праця на радянській Україні (Друкується).

Том VIII. Серія мемуарів, книга 2. Л. Василевський. — М. Галін. — С. Стемповський. — А. Топчибаші. — Табуї. Спогади. Ціна 6 зол. п.

Адреса Інституту: Warszawa, Filtrowa, 65. Ukrainiski Instytut Naukowy.

— З життя клубу «Прометей» у Варшаві. 14 квітня с. р. в клубі «Прометей» у Варшаві відбувся доклад п. А. Ісхакі на тему «Мусульманський конгрес в Єрусалімі», учасником якого був докладчик.

4 травня с. р. жіноча секція «Прометей» влаштувала в салях Європейського готелю товариський чай з танцями, до програму якого увійшли виступи видатних артистичних сил, співи, національні танці та ін.

12 травня с. р. відбувся реферат п. Г. Лазаревського на тему «Визвольний рух на Україні в 1921-1929 роках».

18 травня с. р. секція горців Північного Кавказу організувала урочисте святкування 14 річниці проголошення незалежності республіки горців Північного Кавказу.

19 травня с. р. відбувся реферат п. Коста Зангі на тему «Моральне озброєння совітів».

— З життя Української Станиці в Польщі. 15 травня с. р. в Українській Станиці заходами Товариства вояків Армії УНР відбулося обходження дня 300 річниці народження гетьмана Івана Мазепи. О 10 год. було відправлено в Станичний церкві панахиду по небіжчикові, а о 21 год. в Станично-

му театрі розпочалась академія на його честь. Вступне слово виголосив підп. Серєда. Станичний хор співає Мазепину «Чайку». Учениці гімназії Юджівна продекламувала «За Десну» Матієва-Мельника. Підп. Харитоненко зачитує нарис С. Левченка «Остання ніч». Хор закінчує 1 відділ піснею «Стоїть явір». По антракті п. Костенко зачитує власний твір — поему «Мазепа». Хор співає «Ой, гай, мати» Лисенка. Учень Стецюренко декламує Мазепині вірші «Всі покою ширю прагнуть». Академію закінчується співом Вахіянина «Боже великий, творче всесильний».

— 22 травня в Станиці, після молебня о 14 год., відбулася заходами Управи Т-ва вояків академія в Станичному театрі з нагоди 15-річниці існування української армії. Промову на тему дня виголосив голова Управи Т-ва Вояків генерал Куш. Сотн. Левченко зачитує свій нарис «Богданівці». Станичний хор співає Січинського «Дніпро реве» у супроводі піанна. Далі сотн. Левченко декламує власний твір — вірш «Візія». П. Смолинський виконує на піаніні «ХІ українську шумку», а п. Костенко декламує власний вірш «Шляхом слави і терпіння». Закінчує академію хор співом «За Україну» Ярославка і «За тебе, Україно» Людкевича.

— 25 травня ц. р. Станиця обходила 6-ту річницю смерті бл. п. Головного Отамана Симона Петлюри. На запрошення правління Станиці ігумен Герман відправив о 12 год. панахиду по небіжчикові, а о 20 г. заходами Управи Т-ва Вояків відбулася в Станичному театрі жалібна академія. Академію відкрив голова Управи Т-ва Вояків генерал Куш. З промовою виступив підп. Серєда, а п. Костенко зачитав власний нарис «Сильвети Петлюри». Хор співає під акомпанімент піанна «Журавлі» Коциня і «Поховали тихесенько» Ярославка. Сотн. Левченко і п. Костенко декламують власні вірші. В антракті грас струнна гімназіяльна оркестра. Другий відділ починається квінтетом «Жалібний марш»

Шопена. Далі полк. Шраменко співає «Гетьмани, гетьмани» Лисенка. Учні — Юцківна декламує «Остання жертва» Н. Лівичької, а Стецюренко — «Чужиною» Оверковича. П. Смолинський виконує соловий номер на піаніно, а хор співає «Козака несуть» Леонтовича і «Владико неба і землі» — молитву із «Запорожця за Дунаєм». По закінченні співів генерал Куц зачитує «Наказ Головної Команди Війська Української Народньої Республіки від 22 травня 1932 року No I з нагоди 15 річннці існування української армії. Останні слова наказу покривається гучним «слава» на честь Головного Отамана Андрія Лівичького. Хор і оркестра виконують національний гімн. На цьому академію закінчується.

В. Б.

У Латвії

— З українського життя в Ризі. Після недавнього концерту в Ризі пані Закс, запроєктовано новий концерт з участю бандуриста.

Бібліографія

— О. Лотоцький. Сторінки минулого. Видання Українського Наукового Інституту у Варшаві. Варшава. 1932 р. 286 — 11 стор.

Названа тут книга складає першу частину спогадів автора з минулого, починаючи від дитячих років.

В нашій літературі знайдеться не мало описів духовної школи за старих часів, але все-ж автор зумів внести яскраві ілюстрації для характеристики укладу життя духовних шкіл на Поділлі в 80-х роках минулого століття. Не лише в нижчих духовних школах, але і в середніх — в Кам'янець-Подільській і Київській семінаріях, де вчився автор, велася постійна боротьба учнів із своїми педагогами, — боротьба, при якій ворожі сторони платили одна одній злом і помстою. І коли учні

семінарій використовували роки свого перебування в школах для самоосвіти, для поглиблення національної свідомости, то це вони робили, як свідчить автор, «не завдяки семінаріям, а здебільшого — проти них». Велику роль що-до розвитку національної свідомости серед учнів Київської духовної семінарії відіграла таємна українська семінарска Громада, душею якої саме в той час, який описує автор, був Лука Скочковський, дяк Йорданської церкви на Подолі в Києві, а з старших українських діячів найближче стояли до цієї громади проф. В. Антонович, І. Нечуй-Левичький, молодий ще тоді М. Грушевський і ин. До цієї ж громади належав, між иншим, тодішній семінарист П. Сікорський, а теперішній єпископ Луцький — Полікарп.

Дальшим етапом шкільної науки автора була Київська Духовна Академія, огису якої і уділяє автор надзвичайно цікаві сторінки. Хоч Київська Духовна Академія була старою українською школою, однак в ній зовсім не було дисциплн з ділянки українознавства. Але українська течія все-ж пробивалася навіть в тих дисциплінах, які й не мали зв'язку з українознавством, і це завдяки тому, що серед професорів Академії знайшлося де-кільки осіб, які цікавилися українознавством поза своїми дисциплінами, а серед них — найбільше — проф. Микола Петров, якому і присвячує автор теплу згадку в своїх споминах. Ще з більшою докладністю і симпатією зупиняється автор на характеристиці цілої низки видатних українських діячів, з якими довелося авторові зустрічатися на полі громадського життя в Києві, де автор, після закінчення духовної Академії займав урядову посаду в державнім контролі, а саме, проф. В. Антоновича, О. Кониського, проф. М. Грушевського, І. Нечуя - Левичького, М. Лисенка, М. Старицького і ин. З надзвичайною сердечністю згадує автор своїх товаришів по праці у видавництві «Вік» — С. Єфремова, В. Дурдуківського та Ф.

Магуневського, які пізніше так багато прислужилися українській справі. Спогади автор закінчує періодом свого від'їзду до Петербургу, на службу в центральній контрольній установі.

Вже з цього побіжного переказу змісту спогадів О. Лотоцького можна бачити, яку цінність уявляють вони для історії українського життя з 80-х років минулого

століття до початку XX століття.

Слід побажати, щоб проф. О. Лотоцький зафіксував свої спогади і за дальший період свого життя і не тим більше, що доля судила авторові не лише бути свідком багатьох фактів з історії українського життя, але й стати активним учасником українського національного руху.

Ст. Срополко.

Зміст.

Париж, неділя, 12 червня 1932 року — ст. 1. Смерть П. Думера і українська еміграція — ст. 2. На могилі Невідомого Вояка — ст. 4. *O b - s e r v a t o r*. З міжнароднього життя — ст. 6. З преси — ст. 8. З широкого світу — ст. 9. *Хроніка*. З життя української еміграції: У Франції — ст. 10. У Польщі — ст. 13. У Латвії — ст. 15. Бібліографія — ст. 15.

Рада Бібліотеки ім. С. Петлюри в Парижі прохає всіх осіб, як рівнож установи, що перевели збірку на Бібліотеку, надсилати гроші на адресу Бібліотеки: Mr RUDICEV, 41, rue de La Tour d'Auvergne, Paris 9. FRANCE.

Українська дитяча школа в Парижі

улаштовує в неділю 26 червня о год. 4 пополудні в салі André, 14, rue Trévisé, Metro Cadet

ДИТЯЧЕ СВЯТО

В програмі спів хоровий і тріо, декламація, танки, театральні сцени. Виконавці виключно діти. Вступ 3 фр. на покриття видатків.

Віднайметься на літо (3-4 місяці) у Парижі велика кімната-ател'є. Ціна 150 фр. на місяць. Звертатися на адресу: 14, Cité Falguière. Paris 15. метро Pasteur — до п. Перфенького.

Редакція і адміністрація: 42, rue Denfert-Rochereau, Paris-V
Tél. Danton 80-03.

Для переказів у Франції: «Le Trident», chèque postal 898.50, Paris.
Редагує — Комітет. Адміністратор: Іл. Косенко

Le Gérant: M-me Perdizet.

Imp. de Navarre, 5, r. des Gobelins, Paris (XIIIe)